

Socialdepartementet

S2022/02585

REMISSYTTRANDE FRÅN ECPAT SVERIGE

ECPAT Sverige (nedan ECPAT) är en barnrättsorganisation som arbetar mot alla former av sexuell exploatering av barn. ECPAT har beretts tillfälle att yttra sig över departementspromemorian *Ett utvidgat utreseförbud för barn* (Ds 2022:9) och vill utifrån sitt uppdrag lämna följande yttrande.

Sammanfattning

Sexuella övergrepp mot barn är en allvarlig form av brottslighet som har långtgående konsekvenser för barns hälsa och utveckling. Det är av största vikt att myndigheter har tillgång till de verktyg som krävs för att förebygga och beivra denna typ av brott. Mot bakgrund av detta har ECPAT gjort följande ställningstaganden.

ECPAT:

- delar utredningens bedömning att fler barn behöver skyddas mot skadliga utlandsvistelser (avsnitt 5.4.1).
- delar utredningens bedömning att utreseförbud för barn ger ett bra skydd mot skadliga utlandsvistelser (avsnitt 5.4.2).
- delar utredningens bedömning att ett utreseförbud bör utformas generellt (avsnitt 5.4.3).
- tillstyrker utredningens förslag att ett utreseförbud bör utformas efter förutsättningarna för vård enligt LVU (avsnitt 5.4.4).
- tillstyrker utredningens förslag att ett tillfälligt undantag från ett utreseförbud bara ska prövas gentemot de skäl som legat till grund för beslutet (avsnitt 5.4.5).
- delar utredningens bedömning att ett utvidgat utreseförbud är förenligt med barnets fri- och rättigheter (avsnitt 5.4.6).
- tillstyrker utredningens förslag om att en kunskapshöjande insats om utreseförbud genomförs (avsnitt 5.4.7).
- delar utredningens bedömning att ett utreseförbud måste kunna upprättas effektivt och har inga invändningar mot utredningens bedömningar och förslag kring hur utreseförbudet ska upprätthållas effektivt (kapitel 6).
- har inga synpunkter på utredningens bedömningar och förslag i övrigt.

Om betänkandet i allmänhet

ECPAT välkomnar översynen av regleringen kring utreseförbud för barn. ECPAT delar bedömningen att förslagen bidrar till ett ökat skydd och en ökad trygghet och säkerhet för barn som riskerar att fara illa utomlands. Att införa förslagen är nödvändigt för att uppfylla de krav som åligger Sverige enligt barnkonventionen. Alla verktyg som kan användas för att förhindra att barn utsätts för sexuella övergrepp behövs för att komma till rätta med denna brottslighet. Det finns därför ett behov av att utvidga tillämpningsområdet för utreseförbud för barn.

I enlighet med artikel 19 i barnkonventionen ska staten vidta alla lämpliga lagstiftnings-, administrativa och sociala åtgärder i utbildningssyfte för att skydda barnet mot alla former av fysiskt eller psykiskt våld, skada eller övergrepp, innefattande sexuella övergrepp. Artikel 34

ECPAT Sverige
Sankt Göransgatan 66
112 33 Stockholm

08-59 89 20 00
info@ecpat.se
www.ecpat.se

fastställer att staten bär ansvaret att skydda barnet mot alla former av sexuellt utnyttjande och sexuella övergrepp. I artikel 35 fastslås statens ansvar att vidta alla lämpliga åtgärder för att förhindra bortförande och försäljning av eller handel med barn. Tilläggsprotokollet om försäljning av barn, barnprostitution och barnpornografi betonar statens ansvar att förhindra att ett barn förmås eller tvingas att delta i en olaglig sexuell handling, att utnyttjas genom prostitution eller dokumenterade sexuella övergrepp (i dag benämnt som barnpornografi). Varje person under 18 år är att betrakta som ett barn (artikel 1) och det är statens ansvar att tillförsäkra att samtliga barn i Sverige åtnjuter de rättigheter som barnkonventionen stadgar (artikel 2).

Om utreseförbudets utvidgning och utformning

ECPAT delar uppfattningen att regler om utreseförbud är ett bra verktyg för att hindra skadliga utlandsvistelser, vilket medför ett förbättrat barnskydd. Sådana regler torde även kunna ha en (viss) preventiv effekt. Genom vår stödlinje, där vi dagligen pratar med barn, får vi också insyn i hur det är att leva under hedersförtryck. Däremot, för att dessa barn ska få bästa möjliga stöd, så slussar vi dem vidare till verksamheter med expertkunskaper inom hedersrelaterat våld och förtryck. Därför får vi inte någon djupare insikt i huruvida barnen riskerar att föras utomlands. Vi finner ingen anledning att ifrågasätta uppgifterna som utredningen har hämtat från Nationella kompetensteamet mot hedersrelaterat våld och förtryck samt UD. Ur ett barnrättsligt perspektiv är det oacceptabelt att det idag inte finns tillräckliga verktyg för att skydda barn och unga som löper risk att föras utomlands och där fara illa. Barnets absoluta rätt till skydd mot våld och övergrepp får inte urholkas genom att man har möjlighet att föra barnet utomlands för att utsätta barnet för sådana kränkningar. Vi delar därför utredningens bedömning att utreseförbudet utvidgas så att det även fångar upp barn som riskerar att föras utomlands för att utsättas för sexuella övergrepp.

Om kunskapshöjande insatser

Inom ramen för de föreslagna kunskapshöjande insatserna bör det även ingå särskilt stöd och utbildning för skolpersonal, personal inom hälso- och sjukvård och andra yrkesverksamma som dagligen möter potentiellt berörda barn. Eftersom de personer som ligger bakom att föra ut barnet ur landet inte sällan är närstående till barnet, fyller dessa yrkeskategorier en extra viktig roll som så kallade trygga vuxna. De behöver få erforderlig kunskap för att förstå berörda barns utsatthet, verktyg för hur de bäst bemöter dessa barn och rutiner för hur de ska agera vid misstänkt risk för skadliga utlandsresor.

Genom arbetet som ECPAT dagligen utför får vi unik kunskap om hur den sexuella exploateringen av barn ser ut. Liksom vad som framgår av utredningen, ser vi en ökad utsatthet hos barn som definierar sig som HBTQ. Vidare ser vi en ökad utsatthet hos barn med någon form av NPF-diagnos (neuropsykiatrisk funktionsnedsättning), där intellektuell funktionsnedsättning ingår. Även detta är i linje med vad som framgått i utredningen. Genom ECPAT:s kunskapsutveckling framkommer att barn som tillhör någon av de grupperna råkar ut för sexuell exploatering i större utsträckning än andra barn. Det är av största vikt att de kunskapshöjande insatserna är anpassade utifrån dessa särskilt utsatta barn. Det bör i sammanhanget nämnas att i övrigt är barn som utsätts för sexuell exploatering en mycket heterogen grupp. Det är därför viktigt att beakta att alla barn riskerar att utsättas för sexuella övergrepp.

Om skyddet för fri- och rättigheter

Varje inskränkning från det allmänna av den enskildes fri- och rättigheter måste ha stöd i rättsordningen. Det behövs goda och tungt vägande skäl för en sådan förändring av lagstiftningen som möjliggör utökade möjligheter att inskränka rätten till rörelsefrihet och

rätten till familjeliv. Vi delar utredningens bedömning av behovet av förslagen. Ett utreseförbud för ett barn är dock en mycket ingripande åtgärd som inskränker barnets rätt till rörelsefrihet och familjeliv, vilket ställer stora krav på de bedömningar och överväganden som görs. Förbudet riktar sig därtill mot barn som ofta redan befinner sig i en utsatt kontext. Det gör att frågan är tämligen komplex.

Rätten till rörelsefrihet och rätten till familjeliv är fundamentala och viktiga rättigheter i ett demokratiskt samhälle. Enligt ECPAT har utredningen gjort rimliga avvägningar och utformat förslagen på ett sådant sätt att de tillgodoser grundläggande rättssäkerhetskrav. Som nämns i utredningen så är syftet med förslagen just att upprätthålla en rad andra fri- och rättigheter för barn, inte minst de som gäller enligt barnkonventionen. ECPAT ser därför att skälen för ett utvidgat utreseförbud för barn väger tyngre än skälen mot. Eftersom det är fråga om en ingripande åtgärd som begränsar det enskilda barnets grundläggande fri- och rättigheter, så föreslår ECPAT att en uppföljning görs för att utvärdera det utvidgade förbudets effektivitet och eventuella konsekvenser för barnet i fråga.

ECPAT vill i sammanhanget lyfta vikten av att inte glömma bort den kränkning av respekten för privatlivet och skyddet för den personliga integriteten som drabbar det brottsutsatta barnet. När det kommer till bland annat sexualbrott mot barn, så utgör de omfattande kränkningar av barnets privatliv och personliga integritet. I avvägningen mellan skyddsintresset och barnets rörelsefrihet bör även tas i beaktande att det inte nödvändigtvis är barnet som är den som vill resa utomlands, utan att ett utreseförbud snarare kan ses som ett sätt att begränsa föräldrars eller andra vuxna i barns närhets intresse i frågan. Statens positiva förpliktelser att se till att ingen annan kränker den enskildes rätt aktualiseras här.

Föredragande i ärendet har varit juristerna Elisabeth Lindgren och Susanna Eriksson.

Stockholm den 30 september 2022

För ECPAT Sverige

Anna Karin Hildingson Boqvist
Generalsekreterare